

O wartości rodzicielstwa w opiniach studentów

STRESZCZENIE

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest przedstawienie opinii studentów dotyczących wartości rodzicielstwa w ich życiu.

PROBLEMY I METODY BADAWCZE: Problem badawczy sformułowany został w postaci następującego pytania: jaką wartość dla badanych studentów ma rodzicielstwo? Wykorzystana została metoda sondażu diagnostycznego (technika ankiety) oraz metoda analizy i syntezy literatury przedmiotu.

PROCES WYWODU: W artykule pokazane zostały, w świetle otrzymanych danych empirycznych, takie wymiary rodzicielstwa jak: jego wartość wyrażona poprzez deklarowany poziom, opinie studentów dotyczące zadań i funkcji realizowanych przez rodzinę, współczesne problemy i trudności w rodzicielstwie, poglądy/opinie na temat rodzicielstwa, a także cechy, jakie powinien posiadać rodzic.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Wartość rodzicielstwa w życiu badanych studentów analizowana była w odniesieniu do takich zmiennych jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz typ i struktura rodziny pochodzenia. Badani wskazują na średni poziom rodzicielstwa, łączenie go z wysokimi kosztami utrzymania, a także rezygnacją z kariery zawodowej. Zwrócili ponadto uwagę na zjawisko samotnego rodzicielstwa (duży odsetek rozwodów), a także odpowiedzialność jako bardzo ważną cechę rodzica/rodzicielstwa.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Z dokonanych analiz wynika, że badana grupa studentów wyraża pozytywne opinie o rodzicielstwie, które jest dla nich wartością (średni poziom). Ich postrzeganie rodzicielstwa jest dojrzałe – bycie mamą, bycie tatą to dla nich nie tymczasowe pragnienie, lecz konsekwencja i podstawa do zbudowania prawidłowo funkcjonującej rodziny. Wiedza dotycząca rodzicielstwa powinna być włączona w system edukacji młodych ludzi, począwszy od szkoły podstawowej, poprzez średnią i wyższą (przedmiot „społeczny” dla wszystkich kierunków studiów).

→ **SŁOWA KLUCZOWE:**   **RODZIC, RODZICIELSTWO, WARTOŚĆ**

ABSTRACT

About the Value of Parenting in Students' Opinions

RESEARCH OBJECTIVE: The purpose of this study is to present students' opinions on the value of parenting in their lives.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The main purpose of the research has been defined through the question: What is the value of parenting for the student respondents? A questionnaire-based survey was implemented and the research literature was analysed and synthesized.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Based on empirical data, the article shows different aspects of parenting: its value expressed by a certain level, students' opinions on family tasks and roles, contemporary problems and difficulties in parenting, attitudes and opinions on parenting and characteristics of a parent, as well.

RESEARCH RESULTS: The value of parenting in students' lives was analysed in relation to such variables as sex, place of living, age, family type and structure. The respondents point out medium level of parenting. They associate parenting with high expenses and giving up professional career. Furthermore, they draw attention to the issue of single parenting (relatively high divorce rate) and identify responsibility as a very important aspect of parenting.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: According to the research findings, the students express positive attitudes towards parenting. Parenting is valued (medium level). The respondents' perception of parenting is mature; to be a mum or to be a dad is not a temporary desire, but a consequence and a foundation for a regular family. The knowledge of parenting should be included in the system of education, from primary, through secondary to higher level of education (a "social" course incorporated into each area of study).

→ **KEYWORDS:** PARENT, PARENTING, VALUE

Wprowadzenie

Rodzina stanowi pierwsze i podstawowe środowisko życia człowieka, w którym kształtowana jest jego osobowość, przekazywane są normy i wartości, jakie panują w społeczeństwie. Jej siła polega na tym, iż stanowi ona pierwszy czynnik socjalizacji, a także teren bliskich więzi społeczno-emocjonalnych. Rodzice są dla dziecka osobami ważnymi i niezastąpionymi, kochanymi, które dają mu poczucie bezpieczeństwa i oparcia w wielu trudnych sytuacjach.

Jadwiga Izdebska (2001), odnosząc się do zagadnień rodziny jako środowiska wychowawczego, przedstawiła je pokrótce z różnych punktów widzenia. Według autorki psycholożdy postrzegają to środowisko przede wszystkim jako układ bodźców wywierających

określony wpływ na wychowanka, jeśli chodzi o socjologów, to zwracają oni uwagę na kontrolę społeczną i regulację wpływów wychowawczych, natomiast pedagodzy podkreślają, iż jest to zamierzony system bodźców, skierowany na osiągnięcie określonych celów wychowawczych (Danilewicz, Izdebska i Krześcińska-Żach, 2001).

Wpływ rodziny na dziecko jest wielostronny, dotyczy jego zachowania, stosunku do innych osób, wzorów postępowania, systemu norm i wartości (Kwak, 2006). W rodzinie dzieci są przygotowywane do określonych ról społecznych, życia w szerszym środowisku społecznym (systemie społeczno-politycznym, kulturowym, ekonomicznym). W pedagogice podkreśla się, że rodzina stanowi „wspólnotę osób zespolonych ze sobą w sposób naturalny ze względu na wspólne cele, silną więź rodzinną, wzajemne uczucia miłości, wspólne dążenia” (Izdebska, 2016, s. 958). Jest to wspólnota rodzinna, a więc opiekuńcza, wychowawcza, kulturowa, miłości, odpowiedzialności. To ważne stwierdzenie zwłaszcza wobec wychowujących się w rodzinie dzieci.

Z rodziną związane jest także pojęcie rodzicielstwa, oznaczające sytuację bycia rodzicem: mamą, tatą. Można je opisać jako macierzyństwo i ojcostwo, którym Beata Baron (2002) nadaje określone wartości; według autorki jest to zadanie, które trwa do końca życia.

Rodzicielstwo stanowi wieloletni i powolny proces, w którym rodzice uczą się odpowiednich zachowań nie tylko wobec dziecka, ale także wobec drugiej osoby, uznanej za życiowego partnera (męża, żonę). Ważne jest, aby „macierzyństwo i ojcostwo przeżywane były wspólnie, dając tym samym źródło siły, bezpieczeństwa, odwagi, zbliżenia i poznania się na nowo przez małżonków. Ważna jest przy tym wiedza, wyrozumiałość oraz współdziałanie z dzieckiem, szanując i uznając jego prawa oraz odrębność” (Sakowicz, 2010, s. 54).

Macierzyństwo i ojcostwo, a więc rodzicielstwo, realizowane jest poprzez funkcje i zadania, jakie przypisane są rodzinie. Najczęściej w literaturze socjologicznej, także pedagogicznej, wyróżnia się cztery grupy funkcji, są to funkcje: biologiczno-opiekuńcze, kulturalno-towarzyskie, ekonomiczne oraz wychowawcze (Kawula, Brągiel i Janke, 2004).

W rodzicielstwie równoważne i uzupełniające się role pełnione zarówno przez matkę, jak i ojca. Istotnym składnikiem społecznym roli matki jest darzenie dzieci uczuciem, otaczanie ich opieką, zaspokajanie ich potrzeb biologicznych i psychicznych. Przyjmuje się, iż matka powinna emitować uczucia na dzieci i być piastunką klimatu emocjonalnego oraz ciepła rodzinnego. Rola ojca w rodzicie polega natomiast na kształtowaniu w dzieciach norm i zasad panujących w społeczeństwie. Winien on przejawiać konsekwencję, stanowczość i w odpowiednim stopniu surowość. Ważne jest, aby ojciec był obecny w procesie wychowawczym.

Z pedagogicznego (socjalizacyjnego, wychowawczego, edukacyjnego) punktu widzenia istotne jest, aby rodzice byli dla dziecka przyjaciółmi, którzy ich w pełni akceptują i są blisko nich. Bardzo cenna jest okazywana przez nich życzliwość, zainteresowanie i sposób, w jaki spędzają z nimi czas. Dzieci najmocniej pragną miłości oraz stałej obecności osoby/rodzica, która(y) zapewni im emocjonalne wsparcie, a także nauczy je, w jaki sposób radzić sobie z codziennymi problemami także poza domem (Spack i Parker, 2002).

Od rodziców wymaga się, aby swoim dzieciom zagwarantowali przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa, troski, zainteresowania oraz stworzyli i utrzymali atmosferę sprzyjającą prawidłowemu rozwojowi. Ponadto rodzicielstwo to zapewnianie potrzeb również materialnych, czyli pożywienia, odzieży, a w późniejszym czasie warunków edukacyjnych (Domagała-Kręcioch, 2008).

Zarówno rodzina, jak i rodzicielstwo uległy w ostatnich latach dużym przemianom. Są one związane z rozwojem cywilizacyjnym, postępującymi zmianami polityczno-społecznymi oraz globalizacyjnymi. Rodzina funkcjonuje dziś w zupełnie innym niż jeszcze 20, 30 lat temu otoczeniu społeczno-kulturowym, inne są wobec niej oczekiwania. W tradycyjnym świecie rodzina była miejscem, w którym jednostka stawiała się pełnowartościowym członkiem społeczeństwa, tutaj kształtowała swój system wartości, tutaj nabywała umiejętności społeczne, uczyła się odgrywania podstawowych ról społecznych. Ważną funkcję w procesie socjalizacji pełnili nie tylko rodzice, lecz także dziadkowie. Dziś doświadczenia młodego pokolenia kształtują inne czynniki, do których Justyna Dobrołowicz zalicza: udział mediów w powstawaniu nowych wzorów macierzyństwa i ojcostwa, neoliberalny przełom kulturowy, indywidualizowanie społeczeństwa i osłabienie kontroli społecznej, infantylizowanie dorosłości, konsumpcjonizm, priorytet pracy zawodowej i kult materialnego sukcesu oraz detradycjonalizację rodziny (Dobrołowicz, 2018, s. 30-40).

Macierzyństwo i ojcostwo tracą współcześnie swój naturalny charakter i w coraz mniejszym stopniu polegają na odtwarzaniu wzorów znanych człowiekowi z własnych doświadczeń. Dzisiejszy świat nie jest zainteresowany rodzicielstwem, wiele kobiet unika rodzicielstwa, ponieważ ogranicza ono ich aktywność zawodową, możliwości samorealizacji, wolność osobistą. Dziecko przestało być w neoliberalnym świecie wartością autoteliczną, dziś musi ono rywalizować z innymi ważnymi i atrakcyjnymi dla ludzi wartościami, takimi jak zabawa czy dostatnie, wygodne życie.

Przemiany współczesnej rodziny dotyczą jej modelu, struktury, realizacji funkcji, w tym wobec wychowujących się w niej dzieci. Funkcjonujące dziś rodziny można określić jako egalitarne, czyli takie, w których partnerzy tworzący rodzinę mają takie same prawo do samorealizacji, rodzicielstwo natomiast często je ogranicza. Młode kobiety, studentki mają świadomość zachodzących przemian, aktywnie w nich uczestniczą i mają one duży wpływ na podejmowane wybory dotyczące założenia rodziny i posiadania potomstwa.

Blaski i cienie związane z rodzicielstwem

Rodzicielstwo to przede wszystkim opieka, a poza tym także dawanie oparcia, wsparcia, zaspokajanie potrzeb, których jednostka nie umie, nie może lub nie jest w stanie samodzielnie zaspokoić, żeby zachować równowagę biologiczną i psychiczną, zdrowie, jakość życia, zapewnić prawidłowy rozwój, doprowadzić ją do dojrzałości i ciągłości gatunku (Gajewska, 2004, s. 22).

Rodzicielstwo tworzy macierzyństwo i ojcostwo ujmowane w wielu badaniach społecznych jako wartość, coś, co się ceni, do czego się dąży, co jest w życiu najważniejsze. Posiadanie potomstwa, miłość łącząca rodziców z dzieckiem, radość płynąca z codziennych kontaktów z dzieckiem, jego rozwojem, sukcesami to niewątpliwie blaski rodzicielstwa. Występują jednak i trudności, problemy związane z rodzicielstwem; to także rozczarowanie, poczucie winy, odczuwanie ciężaru obowiązków wynikających z faktu posiadania dzieci, wychowania, edukacji i ponoszenia za całe ich życie odpowiedzialności.

Dla wielu ojców i matek bycie rodzicem to przede wszystkim wartość, z którą należy wiązać satysfakcję, dumę, szczęście, radość (Baron, 2002). Warto w tym miejscu przypomnieć, iż „wartością jest wszystko co dla danej osoby jest ważne, upragnione, niezbędne, a także darzone szacunkiem i uznaniem” (Żuk, 2016, s. 17 i in.). Wartości są związane także z pojęciem dobra, które powinno być w życiu pojedynczego człowieka, rodziny nadrzędne.

Wartość rodzicielstwa nadaje sens ludzkiemu życiu, wyznacza postawy rodziców wobec dzieci, ich posiadania i wychowania – bez względu na blaski i cienie, które się z nim wiążą. Rodzicielstwo: bycie mamą, bycie tatą, to w przypadku większości rodzin misja, życiowe zadanie, które podejmują bez względu na wiążące się z nim trudności. Dla wielu rodzin posiadanie potomstwa to proces naturalny, zaspokajający ich potrzebę bycia rodzicem.

Rodzicielstwo jako wartość w badaniach empirycznych

Badania dotyczące rodzicielstwa jako wartości w życiu studentów odnoszą się do grupy 105 respondentów studiujących pedagogikę na jednym z uniwersytetów południowo-wschodniej Polski. Przeprowadzone zostały w roku akademickim 2017/2018 przy wykorzystaniu metody sondażu diagnostycznego oraz ankiety jako techniki badań (opracowanie autorskie). Głównym celem badań była próba odpowiedzi na pytanie: jaką wartość dla badanych studentów ma rodzicielstwo? Sformułowano także pytania szczegółowe odnoszące się do opinii dotyczących zadań i funkcji rodziny, współczesnych problemów i trudności w rodzicielstwie, poglądów na rodzicielstwo oraz cech, jakie powinien posiadać rodzic.

Wśród zmiennych socjodemograficznych w badaniach rodzicielstwa jako wartości przyjęto: płeć i wiek studentów, ich miejsce zamieszkania (w małych miejscowościach i dużych miastach widoczne jest inne podejście do rodziny i rodzicielstwa), typ i strukturę rodziny pochodzenia (własne doświadczenia rodzinne determinujące powielanie skryptów rodzinnych).

Grupę badawczą stanowiło 105 studentów, w tym 69 kobiet (66%) i 36 mężczyzn (34%). Większość (47 osób, tj. 45,0%) znajdowała się w przedziale wiekowym 23-24 lata, 34 osoby sytuowały się w przedziale 21-22 lata (32,5%), 20 osób (18,7%) to 19-, 20-latkowie, powyżej 25 lat miało 4 badanych (3,8%). Jeśli chodzi o miejsce zamieszkania, to 56 respondentów (53,3%) wskazało duże miasto, 23 (21,9%) – małe miasto, 15 (14,3%) – dużą wieś i 11 (10,5%) – małą wieś. Z przedstawionych danych wynika,

że największą liczbę stanowili anketowani pochodzący z dużego miasta, zaś najmniejszą studenci pochodzący z małej wsi.

Co istotne dla tematu podjętych badań – typ i struktura rodziny były zróżnicowane: 36 anketowanych pochodziło z rodzin pełnych (34,3%), 25 – z rodzin niepełnych (23,8%) i 12 (11,4%) – z rodzin zrekonstruowanych. W rodzinach wielopokoleniowych wychowywało się 18 osób (17,1%) i 14 w jednopokoleniowych (13,4%).

Wyniki badań

1. Wartość rodzicielstwa w opiniach anketowanych studentów wyrażona określeniem jej poziomu

Poziom wartości rodzicielstwa w odniesieniu do płci badanych przedstawiał się następująco:

- wysoki – N = 20 (19,0%), w tym 18 kobiet (90%) oraz 2 mężczyzn (10%);
- średni – N = 51 (48,6%), w tym 30 kobiet (58,8%) oraz 21 mężczyzn (41,2%);
- niski – N = 23 (21,9%), w tym 16 kobiet (69,6%) oraz 7 mężczyzn (30,4%);
- obojętny – N = 11 (10,5%), w tym 5 kobiet (45,5%) oraz 6 mężczyzn (54,5%).

Razem – N = 105 (100%).

Z przedstawionych danych wynika, że studenci najczęściej wybierali odpowiedź wskazującą na średni poziom rodzicielstwa. Była to kategoria odpowiedzi wybierana bez względu na płeć. U mężczyzn najmniej popularną odpowiedzią był „poziom wysoki”, zaś u kobiet ta odpowiedź występowała na drugim miejscu. Spowodowane to może być powszechnym przekonaniem, że kobiety odczuwają większą potrzebę bycia matką i jednocześnie zwracają dużą uwagę na relacje zachodzące w gronie rodzinnym.

Kolejną zmienną, która analizowana była w odniesieniu do badania poziomu rodzicielstwa deklarowanego przez studentów, był ich wiek. Rozkład odpowiedzi jest następujący:

- poziom wysoki – N = 20 (19,0%), w tym 6 badanych (30,0%) w wieku 19-20 lat, 7 (35,0%) w wieku 21-22 lata, 4 (20,0%) miało 23-24 lata i 3 (15 %) powyżej 25 lat;
- poziom średni – N = 51 (48,6%), w tym 8 badanych (15,7%) w wieku 19-20 lat, 22 (43,1%) w wieku 21-22 lata, 20 (39,3%) – 23-24 lata, 1 (1,9%) miał powyżej 25 lat;
- poziom niski – N = 23 (21,9%), w tym 3 badanych (13,0%) miało 19-20 lat, 4 (17,4%) – 21-22 lata, 16 (69,6%) – 23-24 lata, w grupie tej nie było 25-latków;
- obojętny – N = 11 (10,5%), w tym 3 (27,3%) 19-, 20-latków, 1 (9,1%) w przedziale wiekowym 21-22 lata, 7 (63,6%) – 23-24 lata, żaden badany nie miał 25 lat i powyżej.

Razem N = 105 (100%).

Średni poziom rodzicielstwa był najczęściej wybieraną odpowiedzią przez wszystkie kategorie wiekowe (szczególnie przez studentów w wieku 21-22 lat), z wyjątkiem badanych w wieku powyżej 25 lat, u których dominował poziom wysoki.

Biorąc pod uwagę kolejną zmienną, jaką było miejsce zamieszkania badanych studentów, rozkład odpowiedzi przedstawiał się następująco:

- poziom wysoki – N = 20 (19%), w tym 5 badanych pochodziło z małego miasta (21,7%), 10 (17,9%) z dużego miasta, 2 (18,2%) z małej i 3 (20,0%) z dużej wsi;
- poziom średni – N = 51 (48,6%), w tym 10 badanych pochodziło z małego (43,5%) i 26 (46,4%) z dużego miasta, 7 (63,6%) z małej i 8 (53,4%) z dużej wsi;
- poziom niski – N = 23 (21,9%), w tym 6 badanych pochodziło z małego (26,1%) i 11 (19,6%) z dużego miasta, 2 (18,2%) z małej i 4 (26,6%) z dużej wsi;
- obojętny – N = 11 (10,5), w tym 2 badanych pochodziło z małego (8,7%) i 9 (16,1%) z dużego miasta, żaden badany student z małej i dużej wsi nie wybrał poziomu obojętnego;

Razem – N = 105 (100%).

Z analizy powyższych danych wynika, że poziom wartości rodzicielstwa, niezależnie od miejsca zamieszkania, ma stopień średni. Odpowiedzi takiej udzieliło 51 ankietowanych (48,6%). Najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź odnosząca się do poziomu wartości w stopniu obojętnym, gdyż zaznaczyło ją 11 (10,5%) ankietowanych, z tym że byli to studenci pochodzący tylko z małego i dużego miasta. Z badań wynika także, że ankietowani pochodzący ze wsi przypisują większą wartość rodzicielstwu niż ankietowani mieszkający w mieście.

O poziomie wartości rodzicielstwa badanych decydowała także taka zmienna jak typ i struktura rodzin pochodzenia studentów. Wyniki badań wskazują na następujący rozkład odpowiedzi:

- poziom wysoki – N = 20 (19,0%), w tym 3 badanych (15,0%) pochodziło z rodziny jednopokoleniowej, 5 (25,0%) – z rodziny wielopokoleniowej, 7 (35,0%) – z rodziny pełnej, 3 (15,0%) – z rodziny niepełnej i 2 (10,0%) – z rodziny zrekonstruowanej;
- poziom średni – N = 51 (48,6%), w tym 5 badanych (9,8%) pochodziło z rodziny jednopokoleniowej, 5 (9,8%) – z rodziny wielopokoleniowej, 20 (39,2%) – z rodziny pełnej, 15 (29,4%) – z rodziny niepełnej i 6 (11,8%) – z rodziny zrekonstruowanej;
- poziom niski – N = 23 (21,9%), w tym 4 badanych (17,3%) pochodziło z rodziny jednopokoleniowej, 3 (13,1%) – z rodziny wielopokoleniowej, 7 (30,3%) – z rodziny pełnej, 6 (26,2%) – z niepełnej i 3 (13,1%) – z rodziny zrekonstruowanej;
- obojętny – N = 11 (10,5%), w tym 2 badanych (18,2%) pochodziło z rodziny jednopokoleniowej, 5 (45,4%) – z rodziny wielopokoleniowej, 2 (18,2%) – z rodziny pełnej, 1 (9,1%) – z niepełnej i 1 (9,1%) – z rodziny zrekonstruowanej.

Razem – N = 105 (100%).

Najwięcej ankietowanych wywodziło się z rodziny, której typ i struktura określana jest jako pełna, i dla nich wartość rodzicielstwa plasuje się na poziomie średnim. Jednakże spora część badanych zadeklarowała także zarówno poziom wysoki, jak i niski. Obojętny stosunek wobec rodzicielstwa wykazywali ankietowani pochodzący z wielopokoleniowych rodzin. Dla respondentów wywodzących się z rodzin niepełnych oraz zrekonstruowanych rodzicielstwo stanowiło średni oraz niski poziom.

Reasumując powyższe dane, można stwierdzić, iż poziom wartości rodzicielstwa dla studentów występuje w stopniu średnim. Wśród czynników, które o tym zadecydowały,

należy wymienić: płeć, wiek oraz miejsce zamieszkania. Można zauważyć, że kobiety w przeciwieństwie do mężczyzn z większym zaangażowaniem podchodzą do rodzicielstwa i dla nich wejście w nową rolę stanowi ważne wydarzenie. Podobnie jest, jeśli chodzi o miejsce zamieszkania – badania dowodzą, że studenci pochodzący ze wsi przejawiają większe zainteresowanie rodzicielstwem niż osoby mieszkające w mieście. Jeśli natomiast weźmiemy pod uwagę wiek studentów, możemy stwierdzić, że poziom wartości rodzicielstwa wzrasta wraz z wiekiem, co spowodowane jest być może dojrzałym, poważniejszym spojrzeniem na swoją przyszłość.

2. Opinie badanych studentów dotyczące zadań i funkcji realizowanych przez rodzinę

Badani studenci mieli wyrazić swoje poglądy odnośnie do pięciu funkcji rodziny: prokreacyjnej, społecznej, ekonomicznej, kulturotwórczej i wychowawczej. Badania odnoszone były do takich zmiennych jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz struktura i typ rodziny. Wyniki przedstawiają się następująco:

Funkcje i zadania rodziny a płeć badanych

- funkcja prokreacyjna – N = 58 (27,7%), w tym N kobiet to 38 (65,5%), N mężczyzn = 20 (34,5%);
- funkcja społeczna – N = 42 (20,0%), w tym N kobiet to 26 (61,9%), N mężczyzn = 16 (38,1%);
- funkcja ekonomiczna – N = 40 (19,0%), w tym N kobiet to 28 (70,0%), N mężczyzn = 12 (30,0%);
- funkcja kulturotwórcza – N = 16 (7,6%), w tym N kobiet to 10 (62,5%), N mężczyzn = 6 (37,5%);
- funkcja wychowawcza – N = 54 (25,7%), w tym N kobiet – 36 (66,7%), N mężczyzn = 18 (33,3%).

Razem – N = 210 (100%) – badani mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi, dlatego wyniki nie sumują się do liczny badanych, tj. 105 osób.

Badania wykazują, że zarówno dla kobiet, jak i dla mężczyzn najważniejszymi zadaniami i funkcjami, jakie należą do rodziny, jest zrodzenie oraz wychowanie potomstwa. Duża część za jedną z ważniejszych odpowiedzi uznała funkcję społeczną, ukierunkowaną przede wszystkim na opiekę nad dzieckiem, dziećmi. Funkcja kulturotwórcza, nastawiona na przekazywanie tradycji i wartości, uzyskała najmniej głosów.

Funkcje i zadania rodziny a wiek badanych

- funkcja prokreacyjna – N = 58 (27,6%), w tym 7 badanych (12,1%) w wieku 19-20 lat, 22 (37,9%) – w wieku 21-22 lata, 25 (43,1%) – w wieku 23-24 lata i 4 (6,9%) – powyżej 25 lat;
- funkcja społeczna – N = 42 (20,0%), w tym 10 badanych (23,8%) w wieku 19-20 lat, 15 (35,7%) – w wieku 21-22 lata, 17 (40,5%) – w wieku 23-24 lata;
- funkcja ekonomiczna – N = 40 (19,1%), w tym 13 badanych (32,5%) w wieku 19-20 lat, 9 (22,5%) – w wieku 21-22 lata, 15 (37,5%) – w wieku 23-24 lata i 3 (7,5%) – powyżej 25 lat;

- funkcja kulturotwórcza – N = 16 (7,6%), w tym 3 badanych (18,8%) w wieku 19-20 lat, 6 (37,5%) – w wieku 21-22 lata, 6 (37,5%) – w wieku 23-24 lata i 1 (6,2%) – powyżej 25 lat;
- funkcja wychowawcza – N = 54 (25,7), w tym 7 badanych (12,9%) w wieku 19-20 lat, 16 (29,6%) – 21-22 lata, 31 (57,5%) – 23-24 lata.

Razem – N = 210 (100%), ponieważ badani mieli możliwość wyboru kilku odpowiedzi.

Według ankietowanych do najważniejszych zadań i funkcji, jakie powinna wypełniać rodzina, należy opieka i wychowanie potomstwa; takich odpowiedzi udzielali najczęściej studenci w przedziale wiekowym 23-24 lata. Najmłodszy studenci swoje odpowiedzi skierowali na funkcje ekonomiczne oraz społeczne. Niewielka grupa powyżej 25. roku życia oprócz funkcji ekonomicznej uznała za ważną także prokreację. Przekazywanie przez rodziców kultury, tradycji i wartości stanowiło najmniejszy odsetek odpowiedzi we wszystkich przedziałach wiekowych.

W odniesieniu do zmiennej, jaką było miejsce zamieszkania, można stwierdzić, że najczęściej wybieraną odpowiedzią przez ankietowanych była funkcja prokreacyjna oraz wychowawcza. Na funkcję prokreacyjną wskazało 58 badanych (27,6%) dla N = 210 – ze względu na możliwość wyboru kilku odpowiedzi: w tym 44 (75,9%) pochodziło z małego i dużego miasta, oraz 14 (24,1%) – z małej i dużej wsi. Na funkcję wychowawczą wskazało 54 ankietowanych, tj. 25,7% (na 210 odpowiedzi), w tym 40 (74,0%) – z małego i dużego miasta oraz 14 (26,0%) – z małej i dużej wsi.

Kolejne miejsca zajęły:

- funkcja społeczna – 42 odpowiedzi (dla N = 210), tj. 20,0%, w tym 28 (66,7%) to odpowiedzi badanych z małego i dużego miasta oraz 14 (33,3) – z małej i dużej wsi;
- funkcja ekonomiczna – 40 odpowiedzi (dla N = 210), tj. 19,1%, w tym 31 odpowiedzi (77,5%) pochodziło od studentów pochodzących z małego i dużego miasta oraz 9 (22,5%) – z małej i dużej wsi;
- funkcja kulturotwórcza – 16 odpowiedzi (dla N = 210), co daje 7,6%, w tym 15 odpowiedzi (93,8%) ankietowanych z małego i dużego miasta i 1 (6,2%) – z małej i dużej wsi.

Biorąc pod uwagę zmienną, jaką był typ i struktura rodziny ankietowanych, rozkład odpowiedzi był następujący:

- funkcja prokreacyjna – N = 58 (27,6%), w tym 13 badanych (22,4%) pochodziło z rodzin jednopokoleniowych, 12 (20,7%) – z wielopokoleniowych, 19 (32,7%) – z rodzin pełnych, 7 (12,1%) – z niepełnych i 7 (12,1%) – z rodzin zrekonstruowanych;
- funkcja społeczna – N = 42 (20,0%), w tym 3 badanych (7,2%) pochodziło z rodzin jednopokoleniowych, 5 (11,9%) – z rodzin wielopokoleniowych, 13 (30,9%) – z rodzin pełnych, 17 (40,5%) – z niepełnych, 4 (9,5%) – z rodzin zrekonstruowanych;
- funkcja ekonomiczna – N = 40 (19,0%), w tym 4 badanych (10,0%) pochodziło z rodzin jednopokoleniowych, 6 (15,0%) – z wielopokoleniowych, 15 (37,4%) – z rodzin pełnych, 9 (22,5%) – z niepełnych, 6 (15,0%) – z rodzin zrekonstruowanych;
- funkcja kulturotwórcza – N = 16 (7,7%), w tym 3 badanych (18,7%) pochodziło z rodzin jednopokoleniowych, 6 (37,5%) – z wielopokoleniowych, 4 (25,0%) – z rodzin pełnych, 2 (12,5%) – z niepełnych, 1 (6,2%) – z rodziny zrekonstruowanej;

- funkcja wychowawcza – N = 54 (25,7%), w tym 5 badanych (9,3%) pochodziło z rodzin jednopokoleniowych, 7 (12,9%) – z wielopokoleniowych, 21 (38,9%) – z rodzin pełnych, 15 (27,8%) – z niepełnych, 6 (11,1%) – z rodzin zrekonstruowanych.

Razem – N = 210 (100%).

W podsumowaniu prezentowanych wyników badań należy stwierdzić, że ankietowani na pierwszym miejscu stawiają funkcję prokreacyjną (bez względu na wyróżnione zmienne). Niewiele mniej otrzymała funkcja wychowawcza. Najmniejszą liczbę odpowiedzi uzyskała funkcja kulturotwórcza, natomiast funkcja społeczna oraz funkcja ekonomiczna plasowały się na trzecim i czwartym miejscu.

3. Współczesne problemy i trudności w rodzicielstwie w opiniach badanych studentów

Badani studenci, odnosząc się do sformułowanych w ankiecie kategorii dotyczących współczesnych problemów i trudności w rodzicielstwie, wymieniali [N = 210 = 100%]:

- brak czasu na wychowanie dziecka – 65 odp. [30,9%], 42 odp. kobiet (64,6%) i 23 odp. mężczyzn (35,4%);
- brak pieniędzy na założenie i utrzymanie rodziny – 62 odp. [29,5%], 45 odp. kobiet (72,6%), 17 odp. mężczyzn (27,4%);
- nieodpowiednie podejście do dziecka (rygor, zaniedbanie) – 27 odp. [12,9%], 18 odp. kobiet (66,7%), 9 odp. mężczyzn (33,3%);
- samotne wychowanie dziecka spowodowane częstymi rozpadami małżeństw – 24 odp. [11,4%], 13 odp. kobiet (54,3%), 11 odp. mężczyzn (45,8%);
- przemoc rodziców wobec dziecka – 24 odp. [11,4%], 16 odp. kobiet (66,7%), 8 odp. mężczyzn (33,3%);
- bunt i konflikt międzypokoleniowy – 8 odp. [3,8%], 4 odp. kobiet (50,0%), 4 odp. mężczyzn (50,0%).

Z powyższych danych liczbowych i procentowych wynika, że najczęściej udzielaną odpowiedzią według badanych studentów był brak pieniędzy na założenie i utrzymanie rodziny oraz brak czasu na wychowanie dziecka – odpowiedzi takiej udzielały zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Jeśli chodzi o inne kategorie odpowiedzi, to mężczyźni na trzecim miejscu umieścili problem związany z samotnym wychowywaniem dziecka spowodowany częstymi rozpadami małżeństw, natomiast kobiety wybrały trudność spowodowaną przez przemoc rodziców wobec dziecka. Najmniej wyborów, zarówno kobiet, jak i mężczyzn, dotyczyło buntu i konfliktu międzypokoleniowego jako problemów współczesnego rodzicielstwa.

Uwzględniając wiek badanych studentów, można stwierdzić, iż największą, współczesną trudność związaną z rodzicielstwem łączą oni, bez względu na poszczególne kategorie wiekowe, z brakiem czasu dla dziecka oraz brakiem środków na założenie pełnej rodziny. Na trzeciej pozycji znalazło się nieodpowiednie podejście do dziecka (rygor, zaniedbanie), na czwartej i piątej (z taką samą liczbą odpowiedzi) – samotne rodzicielstwo spowodowane rozpadem małżeństw, a także przemoc rodziców wobec dziecka. Studenci powyżej 25. roku życia nie wymieniali trudności znajdujących się na trzeciej, czwartej i piątej pozycji. Najmniej typowaną odpowiedzią był bunt oraz konflikt

międzypokoleniowy – takiej odpowiedzi nie udzielił żaden student(tka) powyżej 25. roku życia.

Analiza otrzymanych wyników w odniesieniu do miejsca zamieszkania przedstawiała się następująco [N = 210 = 100%]: dla ankietowanych (bez względu na miejsce zamieszkania) głównymi problemami współczesnych rodzin jest brak czasu na wychowanie dziecka oraz brak pieniędzy na utrzymanie rodziny: 127 odp. tj. [60,5%]; duża część ankietowanych uznała, że jest to nieodpowiednie podejście do dziecka (rygor, zaniedbanie) – 27 odp., tj. [12,9%]. Trudność związana z nieprawidłowym podejściem do dziecka, w grupie badanych pochodzących ze wsi, była znacząco rzadziej typowana niż w grupie badanych z miasta – różnica wynosiła 23 odpowiedzi.

Inne współczesne problemy i trudności w rodzicielstwie wskazywane bez względu na miejsce zamieszkania to: samotne wychowywanie dziecka spowodowane częstymi rozpadami małżeństw: 24 odp. [11,4%], przemoc wobec dziecka: 24 odp., tj. [11,4%] oraz bunt i konflikt międzypokoleniowy: 8 odp. [3,8%].

Kolejna zmienna, jaką był typ i struktura rodziny oraz ich znaczenie we współczesnych problemach i trudnościach w rodzicielstwie, przedstawia się następująco: brak czasu oraz pieniędzy na utrzymanie rodziny jest dla ankietowanych głównym problemem współczesnych rodzin, taką odpowiedź wybierali bez względu na typ i strukturę rodziny. Taką samą liczbę odpowiedzi ankietowani przeznaczyci na trudność wiążącą się z samotnym wychowywaniem dziecka, spowodowaną rozpadem małżeństwa, oraz przemoc wobec dziecka. Niewiele odpowiedzi wskazywało na bunt międzypokoleniowy – taką możliwość wybrało tylko kilku studentów z rodzin pełnych i niepełnych.

Reasumując: rodzicielstwo to duże wyzwanie dla każdego przyszłego rodzica, które wiąże się z wieloma trudnościami. Powyższe badania wykazały, że może mieć podłoże materialne oraz czasowe. Życie w pośpiechu, stawianie na pierwszym miejscu kariery lub całkowite poświęcenie się pracy w celu utrzymania rodziny na odpowiednim poziomie wiąże się z wieloma wyrzeczeniami i może doprowadzić do rozpadu rodziny lub spowodować zaniedbanie dziecka. Kategoria odpowiedzi – „bunt i konflikt międzypokoleniowy” była najrzadziej wybierana przez studentów. Być może dlatego, że jest to doświadczenie, które mają oni już za sobą i nie spostrzegli go jako zagrożenia, trudności w funkcjonowaniu rodziny.

4. Opinie studentów na temat rodzicielstwa

Poglądy/opinie ankietowanych dotyczące rodzicielstwa rozpatrywane były w odniesieniu do takich zmiennych jak: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz typ i struktura rodziny pochodzenia. Zarówno kobiety, jak i mężczyźni, na pierwszym miejscu wskazali, że rodzicielstwo to przyływ nowych obowiązków. Na drugim miejscu bez względu na płeć wymieniano „poświęcenie kariery i dotychczasowych obowiązków wobec dziecka”, a więc rezygnację z dotychczasowych planów. Na trzecim miejscu w przypadku kobiet i mężczyzn znalazła się odpowiedź, że przed byciem mamą powstrzymuje ich strach przed pełnieniem roli mamy i taty. W dalszej kolejności wymieniane były przez ankietowanych studentów następujące czynniki powstrzymujące podjęcie roli rodzicielskiej:

strach przed samotnym wychowywaniem dziecka ze względu na duży odsetek rozwodów, a także pogląd, że rodzicielstwo (bycie mamą) powoduje utratę dotychczasowej sylwetki i figury (odpowiedzi kobiet i mężczyzn).

Analiza poglądów badanych studentów na rodzicielstwo w odniesieniu do ich wieku dowodzi, że rodzicielstwo, bez względu na wiek ankietowanych, kojarzy się im ze zbyt drogą decyzją, związaną z utrzymaniem dziecka. Grupa respondentów powyżej 25. roku życia skupiła się także na wyglądzie kobiet i możliwości utraty przez nie „dobrej” figury, natomiast pozostała, młodsza część ankietowanych powiązała rodzicielstwo z poświęceniem kariery i dotychczasowych planów na rzecz dziecka. Studenci w wieku 23-24 lat wskazywali natomiast na strach związany z samotnym rodzicielstwem.

Poglądy badanych studentów odnośnie do ich miejsca zamieszkania nie różniły się zasadniczo od opisanych powyżej. Większość ankietowanych z miasta odpowiadała, że rodzicielstwo wiąże się z wysokimi kosztami utrzymania dziecka oraz ze strachem przed nowymi obowiązkami i odnalezieniem się w nowej roli mamy oraz taty. Studenci pochodzący ze wsi największą uwagę skierowali na to, że rodzicielstwo wymaga poświęcenia dotychczasowych obowiązków, kariery oraz planów na rzecz dziecka.

Kolejna zmienna, tj. typ i struktura rodziny ankietowanych studentów, także nie zmieniła obrazu dotyczącego ich poglądów na rodzicielstwo. Był on podobny do omówionego powyżej. Na pierwszym i drugim miejscu znalazły się poglądy dotyczące dużych kosztów związanych z utrzymaniem rodziny z dzieckiem oraz poświęcenia swoich planów i kariery na rzecz dziecka. Na trzecim miejscu umieszczono strach przed nowymi obowiązkami i spełnianiem się w nowej roli.

Reasumując dotychczasowe wyniki badań, należy stwierdzić, że taka wartość jak rodzicielstwo (bycie mamą, tatą) odsuwana jest przez badanych studentów na dalsze pozycje, staje się dla nich mniej znacząca niż np. praca zawodowa, zarabianie pieniędzy, bycie na wyższych szczeblach w pozycji materialnej, utrzymanie nienagannej sylwetki.

5. Cechy rodzica w opinii studentów

Wśród cech (kategorii odpowiedzi) znalazły się następujące: elastyczność, uczciwość wobec dziecka, tolerancja, szacunek, cierpliwość, zaradność, wyrozumiałość oraz odpowiedzialność. Z badań wynika, że zarówno kobiety, jak i mężczyźni na dwóch pierwszych miejscach stawiali odpowiedzialność i cierpliwość. Najmniej istotną cechą dla obu płci okazała się tolerancja oraz wyrozumiałość.

Biorąc pod uwagę zmienną, jaką był wiek ankietowanych, można stwierdzić, że wystąpiły pewne różnice dotyczące cech rodzica w grupie studentów najmłodszych i najstarszych. Badani w wieku 19-20 lat za najważniejsze cechy rodzica uznali cierpliwość oraz elastyczność, natomiast grupa respondentów powyżej 25. roku życia największą liczbę odpowiedzi oddała na uczciwość wobec dzieci oraz zaradność; najrzadziej wybieraną przez nich odpowiedzią była „tolerancja”.

Ankietowani pochodzący ze wsi, podobnie jak i z miasta, wskazywali na odpowiedzialność oraz cierpliwość jako cechy rodzica (w obydwu grupach te cechy znalazły się na początku). Nieco inne odpowiedzi (były to jednak niewielkie różnice) uzyskano

wśród ankietowanych z miasta, którzy wskazywali na takie cechy jak elastyczność oraz szacunek.

Wyniki badań analizowane w odniesieniu do takiej zmiennej jak typ i struktura rodziny dowodzą, że podobnie jak i w poprzednich układach zmiennych to odpowiedzialność i cierpliwość są cechami, które ankietowani wybierali najczęściej. Na trzecim znalazła się elastyczność, na czwartym szacunek. Niewielkie różnice dotyczą grupy respondentów z rodzin jednopokoleniowych i wielopokoleniowych, którzy w swoich wyborach typowali właśnie te dwie cechy, tj. elastyczność i szacunek. Najmniejszą liczbę głosów zyskała wyrozumiałość, która była wybierana przez osoby pochodzące z rodzin pełnych.

Reasumując, rodzicielstwo (bycie mamą, bycie tatą) wiąże się z cechami, jakie powinien posiadać rodzic, a które pozwolą prawidłowo rozwijać się dziecku i doprowadzą do stworzenia odpowiednich warunków całej rodzinie. Zdaniem ankietowanych najważniejszą cechą rodzica powinna być odpowiedzialność za dziecko, za jego dobro, prawidłową opiekę i wychowanie. To pozytywna dla pedagoga konstatacja, bowiem odpowiedzialność rodzica (rodziców) za dziecko to podstawa wszelkich działań wychowawczych wobec niego podejmowanych.

Podsumowanie

Wartość rodzicielstwa w opinii badanych studentów jest na poziomie średnim. Łączy się ona przede wszystkim z wysokimi kosztami utrzymania, a także z rezygnacją z dotychczasowych planów i kariery na rzecz dziecka. Badani studenci zwrócili uwagę na coraz częściej występujące zjawisko, jakim jest samotne wychowywanie dziecka, spowodowane dużym odsetkiem rozwodów; niestety nie sprzyja ono zaspokajaniu potrzeb ekonomicznych i wychowawczych rodzin/dzieci. Studenci wśród cech, które należy przypisać rodzicom (rodzicielstwie), wymienili na pierwszym miejscu odpowiedzialność, a tym samym troskę o dziecko, zwłaszcza do uzyskania przez nie dojrzałości (do 18. roku życia).

W konkluzji można sformułować tezę, że badana grupa studentów w dojrzały sposób postrzega rodzicielstwo, nie traktuje bycia mamą, bycia tatą jako tymczasowego pragnienia, lecz rozpatruje szerzej jego konsekwencje i postawy do zbudowania prawidłowo funkcjonującej rodziny.

Otrzymane wyniki badań stanowią cenne źródło wiedzy o rodzinie i rodzicielstwie nie tylko dla badanych studentów pedagogiki, lecz także wszystkich młodych ludzi stojących u progu dorosłego życia i podjęcia decyzji o założeniu rodziny, posiadaniu potomstwa. Wiedzę tę mogą wykorzystać nauczyciele akademicki prowadzący przedmioty dotyczące rodziny (psychologia, socjologia, pedagogika rodziny) oraz inne przedmioty pedagogiczne, gdzie problematyka rodziny jest szeroko omawiana w różnych aspektach i kontekstach, w promowaniu problematyki rodzicielstwa, jego znaczenia w życiu osobistym, rodzinnym oraz społecznym (demografia). Ponieważ na studiach pedagogicznych kształceni są nauczyciele wszystkich poziomów i typów szkół, wiedzę tę można im przekazać w toku studiów.

BIBLIOGRAFIA

- Baron, B. (2002). Rodzicielstwo w kontekście edukacji domowej. W: J. Brągiel, P.E. Kaniok i A. Kurcz (red.), *Rodzicielstwo w kontekście wychowania i edukacji*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Danilewicz, W.T., Izdebska, J. i Krzesińska-Żach, B. (2001). *Pomoc dziecku i rodzinie w środowisku lokalnym*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersyteckie Trans Humana.
- Dobrołowicz, J. (2018). Rodzicielstwo i rodzina w neoliberalnej rzeczywistości. *Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne*, t. 32.
- Domagała-Kręcioch, A. (2008). *Niedostosowanie społeczne uczniów a niepowodzenia szkolne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe APS.
- Gajewska, G. (2004). *Pedagogika opiekuńcza i jej metodyka*. Zielona Góra: PEKW Gaja.
- Izdebska, J. (2016). Rodzina. W: K. Chałas i A. Maj (red.), *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*. Radom: Wydawnictwo POLWEN.
- Kawula, S., Brągiel, J. i Janke, A.W. (2004). Rodzina jako grupa i instytucja opiekuńczo-wychowawcza. W: *Pedagogika rodziny, obszar i panorama problematyki*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kozubowska, U.B. (2010). *Odpowiedzialność rodzicielska jako wartość. Teoria i praktyka*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Kwak, A. (2006). Rodzina – formy i warunki funkcjonowania. W: T. Pilch (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*. Warszawa: Żak.
- Sakowicz, T. (2010). Odpowiedzialność rodzicielska jako wartość i problem edukacyjny. W: U.B. Kozubowska (red.), *Odpowiedzialność rodzicielska jako wartość. Teoria i praktyka*. Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne Akapit.
- Spack, B. i Parker, S.J. (2002). *Dziecko – pielęgnacja, opieka i wychowanie*. Poznań: REBIS.
- Żuk, G. (2016). *Edukacja aksjologiczna, zarys problematyki*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>